MOWA

Jaśnie Wielmożnego Jmci Pana

WOYCIECHA SUCHODOLSKIEGO

KASZTELANA RADOMSKIEGO

ROTMISTRZA KAWALERYI NARODOWEY

Na Sessyi Seymowey Dnia 4. Stycznia 1791. R.

MIANA.

NAYIASNIEYSZY KROLU PANIE MOY MIŁOSCIWY!
NAYIASNIEYSZE SKONFED: RZEPLITEY STANY!

MNiemałem że w ciągu Praw Kardynalnych będąc, one decydować będziemy, kiedy mniey spodziewana kwestya, kogoż nie zadziwiniąca, odradza się na nowo od czego Seym zaczynać dopiero mamy: czyli od celnych Praw Rzeczypospolitey, czyli od porządku Seymików? mniemałem że spor takowy na początku Seymu większością głosów rozstrygniony, iuż Nas na bity poprawy Formy Rządu tor wprowadził, aż postrzegam, że my ieszcze w bez drożu do błędnych rzucamy się ścieszek, a torownego pilnować niechcemy gościńca! mniemałem, że skoro przy stanowieniu *Legis Curiata* było powiedzanym, że Proiekt ten w dawnym składzie Seymu rozpoczęty, przez to tylko że przeczytanym został, konty-

XVIII. 2. 470
http://rcin.org.pl

tynuowanym bydź winien teraz, że Laska Seymowa zadeklaruie Nam, iż Prawa Kardynalne Narodu, na początku zaraz Proiektu do poprawy Formy Rządu, umieszczone w iedenastu Artykułach, iuż udecydowane, trzy czyli cztery Punkta ieszcze nieudecydowane ukończonemi bydź winny, a iak prędko Izba przy ustawie *Legis Curiata* powolność swoią iuż okazała, tak i w tym razie pewnie byłaby z tą ufnością i iednomyślnością do ukończenia rozpoczętych Praw Kardynalnych przystąpiła.

Nie mogę ia przekonać się walcząc sam z sobą, ażebym mógł przyznać, że Prawa celne Narodu, mogą bydź przyrównane do Maxym i generalney Opinii tylko, bo znam dostatecznie, że pierwsze chełznaią namiętności ludzkie, drugie osobliwie w 18. wieku, przy tak zepsutych Obyczaiach tak różnią rodzay żyiących, iak różnią ich namiętności ambicye, zazdrości, i tam daley. Powinność iest Prawa, trzymać wszystkich ludzi ogólnie w podległości sobie, ani maxymy, ani generalna opinia tey własności mieć nie może, odwołuię się do nayuczeńszych Ludzi, niechay mi w tym Punkcie wątpliwość moię rozwiążą: w moim Nayiaśnieysze STANY widoku ieżeli gdzie generalną opinią Kray może bydź utrzymywany, to zapewne nie gdzie indziey, iak w absolutnym Państwie, tam Despota zagarnąwszy pod władzę swoią liczne Woyska, wpaia w Obywatelów generalną Opinią, że są poddanemi iego; oświecony w takim Kraiu ugina się pod przemocą, stęka pod tey generalney opinii ciężarem, lecz nigdy nie przestaie wierzyć temu, iż dla żadnego wspołeczeństwa iuncy mocy bydź nie powinno, nad moc Prawa.

W po-

http://rcin.org.pl

W powtarzanych tu w Izbie Naszey materyi decyzyach, muszę i ia powtarzać odpowiednie Argumenta moie; kiedy w Monarchiach Despotyzm do naywyższego nieznosności dochodzi Szczebla, rospacz budzi ludzi, targa nie prawne swe więzy, Polityka panuiącego postrzegłszy, że rodzay ludzki przyprowadziła do stopnia zapędów burzliwych, popuszcza cuglów, głaszcze, lecz nie leczy, pozwala formalnościów, lecz nigdy celnych Praw Narodu nie wraca, lecz nigdy Woyska z rąk swoich nie wypuszcza.

Uczą Nas publiczne Nayiaśnieysze STANY wiadomości, iż Węgrom przywrócone Seymiki i Seymy, lecz nie przywrócone są Prawa celne Narodu tey sławney niegdyś Rzeczypospolitey: wiemy o tym że Seymuią, i o tym wiemy że z Seymu, prosto w kaydany ich kuią, i do Widnia prowadzą, lecz nie dowiemy się o tym nigdy, iżby ta Rzeczpospolita do całkowitey swoiey zwrocić się miała wolności.

Nie mieszaymy rzeczy, nie chwytaymy za słowka, bo ta prawda sprzeczce nie podlega, że Seymiki są Prawem Kardynalnym, ale tu nie idzie oto, czy mamy mieć Seymiki? lecz tylko przy poprawieniu Formy Rządu, iaki porządek ma bydź Seymikowania. Opisanie zaś porządku iest zaiste potrzebne, mogące atoli zawsze ustąpić tym to całcowym Rzeczypospolitey Prawom. Nie wznawiaiąc kwestyi czy Elekcya, bądź Sukcessya utrzymuie Rzeczpospolitę, bo tę iuż Narod dostatecznie Instrukcyami Posłom swoim danemi rozwiązał, a my im posłuszeństwo iesteśmy winni, iakże atoli nie mamy rozwiązać Artykułu Prawa Kardynalnego, który całkowitą władzę Prawodawstwa Narodowi wydziera,

przez

http://rcin.org.pl

przez oddanie Sankcyi Prawa Tronowi i Senatowi? na ów czas ia powtarzać zawsze nie przestanę, że mieymy naydoskonaley opisany porządek Seymikowania, mieymy Seymy, wszystko to zmieni się w formalność. Naród zostanie przy pozorach, a KROL z Senatem przy zupełney i całkowitey Prawodawstwa władzy.

Zgadzam się na to, że wystawiaiąc iakową strukturę, potrzeba do niey Planu, i materyałów, i taki to Plan widzę ia w przyniesionym przez Deputacyą Rządową Proiekcie; dobry Architekt takim sposobem budowę zaczyna, lecz zaczynać ią musi, od samego fundamentu, nie zaś od okna lub komina.

Zaczeliśmy przez uchwałę iedynastu czy dwunastu Artykułow Prawa takowego fundament Rzeczypespolitey zakładać, iakże nie dokończywszy iego w kilku iuż tylko pozostałych Artykułach, rzucić się i śmiało budować możemy ściany, wtedy kiedy bliska iuż, a coraz bardziey grożąca Nam między Zagranicznemi woiuiącemi Potencyami pacyfikacya trwożyć się na koniecznie każe, czyli ta rozwiązywać materyi Tronu Polskiego nie będzie? czyli ta fundamentu pod słabe Nam ów czas ściany takowego nie da, na kiórymby się zapewne ściany Nasze zarysowały, i poobalały, a z gruzów nadwątloney wolności wyrosłby niemiły Rzeczypospolatey Gmach Monarchii.

Pamiętny com Ziemi moiey, od którey łaskawie wspomniony Instrukcyą iestem, przyrzekł, iż chociaż przeniesiony łaską W. K. Mości na Krzesło Woiewództwa Sendomirskiego, obowiązków Instrukcyi przecięż Ziemi Chełmskiey dopełnie-

http://rcin.org.pl

nienia nie odstąpię, a ta gdy rozkazała Ziemi swoiey Reprezentantom szczególnieyszą dać baczność, aby Kardynalne Narodu Prawo oddaiące Tronowi i Senatowi Sankcyą, nie wydarło Narodowi mocy Prawodawczey, nie mogę bydź inaczey tylko i z porządku i z Proiektu Deputacyi Rządowey, koniecznie za Prawami Kardynalnemi.

XVIII.2.470.

http://rcin.org.pl

XVIII 2. 470

http://rcin.org.pl

3242